

i „gazda“, jest čovjek i brat, koga svi oko njega vole i koji sve oko sebe voli. A bliže je i idealu evanđeoske poniznosti i nesebičnosti.

„Male župe“. Rehabilitirali smo ih. Rehabilitirali su ih, bolje, dragi Bog i renesansa crkvenog života!

Dr Čedomil ČEKADA

NARAVA IN MESTO OZNANIL

Liturgična konstitucija je z odločbo, naj bo pridiga (homilija) takoj po evangeliju, zadela ob ustaljeno mesto mašnih oznanil. Ta so bila doslej navadno pred pridigo. Ker pa mora pridiga organsko rasti iz evangelija, oznanila pa po svoji naravi prekinjajo sozvočje med evangelijem in pridigo, nastane vprašanje kam z oznanili, da bodo še ohranila svoj pomen? Ali jih je še mogoče obdržati med mašo, če pa prekinjajo potek mašnega obreda? Ponekod jih bero na koncu maše tik pred „pojdite v miru“ ali celo po odslovitvi vernikov, drugi pa jih imajo na začetku maše. Nekateri škofije so že rešile to vprašanje, enotnosti pa ni. Pričujoči članek noče osporavati tozadevnih določil, ampak hoče nakazati samo načelno rešitev problema. Sklicujem se na naročilo mariborskega škofijskega ordinariata, ki je naročil svoji duhovščini, naj letos na konferencah veliko razpravlja o obnovljenem bogoslužju, med drugim tudi o tem, kakšna naj bodo oznanila in kdaj naj se bero (Sporočila 1965, III, str. 23, t. 3).

Kar zadeva nastanka oznanil, njih vsebine in oblike, doslej še ni bilo veliko napisanega. Prav tako ni natančno določene sheme, po kateri naj bodo oznanila sestavljena, ampak je vse prepuščeno spretnosti posameznih sestavljavcev. Ker je narava oznanil dokaj nejasna, so tudi mnenja, kdaj naj se bero pri maši, zelo različna. Liturgisti jih izrivajo iz maše, pastoralisti jih hočejo obdržati. Zato je treba najprej določiti naravo oznanil, to se pravi, natančno povedati, kaj oznanila so in kako naj bodo sestavljena, šele potem jim bo mogoče določiti mesto pri maši.

NARAVA OZNANIL

Oznanila spadajo v območje vodstvene oblasti. Župnik z njimi določa bogoslužni red, najavlja spremembe v bogoslužju, vernike seznanja z določbami cerkvene oblasti in

jim sporoča vesti iz življenja farnega občestva. Oznanila so utrip verskega življenja v fari. Cerkev danes močno naglašča občestvo vernikov z župnikom. Pri bogoslužju smo vsi ena družina; verski zbor, kateremu predseduje župnik. Kot družina poslušamo navodila svojega dušnega pastirja in jih hočemo uresničiti. Kakor vsaka družina, tako ima tudi družina božjih otrok svoje probleme, stiske in nadloge; vse to pa najde svoje mesto v oznanilih. Oznanila so program po katerem se odvija molitveno življenje v fari.

Župnija pa ni samosvoja verska občina, ampak celica v velikem cerkvenem organizmu. Navodila za versko življenje sprejema župnija tudi od višjih cerkvenih oblasti. Oznanila so tudi sporočila škofije svojim podložnim župnijam (postna postava, naznanilo novomašnikov, osebne spremembe, škofova vizitacija itd.). Preko škofije je župnija povezana z vesoljno Cerkvijo, zato se v oznanilih odražajo tudi sporočila vesoljne Cerkve. Vernike seznanjajo s potekom in s sklepi vesoljnega cerkvenega zbora, z namenom papeževega romanja in njegovim klicem k miru, najavljajo nedeljo duhovniških poklicev, katero je na papežev poziv obhajal ves svet itd. Tako se raztezajo oznanila od župnijskih versko-organizacijskih zadev preko škofijskih do tistih, ki so skupna last vesoljne Cerkve. Oznanila seveda niso „novice s katoliškega sveta“, ampak pastoralna navodila, ukazi in določbe cerkvene oblasti. Vse, kar se s tem ne sklada, naj odpade! Oznanila niso moledovanje za cerkvene nabirke, ne brezkončno naštevanje maš, ki bodo opravljene drugod ali šibanje razvad in nerednosti, kar se oznanilom rado pritakne.

Ker se oznanila opirajo na človeški spomin morajo biti kratka, jedrnata in logično sestavljena. Pri oznanjevanju se moramo držati reda. Najprej napovemo nedeljo ali praznik, ki ga obhajamo. Če so oznanila na začetku maše je dobro, če pojasnimo liturgični značaj nedelje ali praznika, da bo sodelovanje vernikov pri maši bolj sproščeno in smiselno. Nato pridejo oznanila za čez teden. Pri naštevanju svetniških godov ni potrebno pripovedati biografij svetnikov, ki jih ljudje že dobro poznajo, prav pa je, če vsaj z nekaj stavki predstavimo ljudem tiste svetnike, ki jih je Cerkev razglasila v zadnjem času in jih še malo ali nič ne poznajo. Nato napovemo prihodnjo nedeljo in njen liturgični značaj. Pri poimenovanju nedelj in praznikov moramo uporabljati sedaj veljavno nomenklaturu, zato ne smemo več oznanjati: danes je praznik Obrezovanja Gospodovega, ampak rečemo:

danes je osmina rojstva našega Gospoda; namesto peta nedelja v postu, rečemo pravilno: prva nedelja trpljenja ali tiha nedelja; druga nedelja trpljenja ali cvetna nedelja itd. Če je mašni red že ustaljen, ga ni treba vsako nedeljo ponavljati. Oznanijo se samo spremembe v bogoslužju. Mašni nameni naj se ne oznanjajo, zlasti ne, če bodo maše opravljene drugod. Bolj primerno je, da mašne namene napišemo razločno na papir in obesimo na oglasno desko. Oglasna deska je desna roka mašnih oznanil. Vsaka župnijska cerkev naj bi jo imela na vidnem mestu, najbolje pri glavnem vhodu. Biti mora dobro razsvetljena, oznanila pa afiširana v privlačnih barvah. Tja sodijo tudi naznanila oklicev.

MESTO OZNANIL PRI MAŠI

Če so oznanila vodilo verskega življenja v fari, jih moramo razglasiti takrat, ko jih največ ljudi lahko sliši. Pred mašo je to težko, ker ljudje radi zamujajo. Zamujanje se utegne še celo stopnjevati. Mnogi bi mislili: nič se nam ne mudi, sedaj so šele oznanila, do začetka maše še pridemo, toda zamudo bi kmalu raztegnili tudi na bogoslužje božje besede. Na koncu maše spet mnogi predčasno odidejo. Je pa še en pomislek zoper oznanila na koncu maše. Ali ima še smisel na koncu maše oznanjati liturgični značaj nedelje ali praznika, če so pa to že slišali med branjem mašnih spevov, molitev, beril in poslušanjem pridige? Oznanila „post festum“ bi se morala omejiti samo na oznanila za čez teden. Zato so bila doslej oznanila med mašo, ko se je vrvež v cerkvi polegel in so jih lahko vsi slišali. Bila so na nepravem mestu, zato jim bo treba določiti ustrežnejše mesto. Pred pridigo ne smejo biti, pač pa lahko po njej ali celo po veri, tik pred prošnjami za vse potrebe.

Ali bi se s tem pregrešili zoper liturgična pravila o maši? Edini člen, na katerega bi se liturgisti lahko sklicevali, češ da oznanila prekinjajo mašni obred, bi bil 56. člen liturgične konstitucije, ki se glasi: „Oba dela, ki nekako sestavljata mašo, namreč bogoslužje božje besede in evharestično bogoslužje, sta tako tesno povezana, da tvorita eno samo bogoslužno dejanje“. Med njima naj ne bo nič, kar bi ju razdruževalo ali oviralo potek mašnega obreda. Toda člen ni naperjen proti oznanilom. Zakaj je ta člen prišel v konstitucijo pove drugi del tega člena, ko pravi: „Cerkveni zbor živo spodbuja dušne pastirje, naj pri krščanskem nauku vztrajno poučujejo vernike, da se je treba udeležee-

vati celotne maše, zlasti ob nedeljah in zapodanih praznikih“. Člen avtentično razlaga sam sebe. Naperjen je proti tistim, ki se malomarno udeležujejo maše in mislijo, da zadostijo nedeljski dolžnosti, če so bili pri evharističnem bogoslužju, zamudili pa bogoslužje božje besede. Člen poudarja enost mašnega obreda! Oba dela skupaj tvorita eno samo bogoslužno dejanje, zato se je treba udeležiti tudi besednega bogoslužja. Vsi komentatorji razlagajo člen v tem smislu, ne pa, da oznanila razbijajo potek mašnega obreda.

Zgodovina mašnega obreda priča, da so bili vanj res vpleteni momenti, ki so prekinjali mašo. Oznanila imajo v tem več precedensov. Odslovitev katehumenov pred mašo vernih se najbrž ni izvršila samo z diakonovim klicem, naj odstopijo. Najbrž jim je dal tudi kakšna navodila za čez teden in povedal, kdaj naj spet pridejo k bogoslužju. Če pa tega ni storil, je že zgolj odhod katehumenov pomenil interrupcijo mašnega obreda. Med darovanjem so v prvi cerkvi omenjali imena tistih, za katere se je opravila sveta daritev ali se jih je celebrant še posebej spominjal. Na vprašanje, kdaj naj se naštevajo ta imena, je odgovoril papež Inocenc I. (416): „Prius ergo oblationes sunt commendandae ac tunc eorum nomina, quorum sunt, edicenda; ut inter sacra mysteria nominetur“ (Ep. 25, PL 20, 553 f). Najprej so darovali in med samo evharistično molitev vpletli imena tistih, ki so se jih spominjali. Tako naštevanje imen je prekinilo potek mašnega obreda, posebno, ker so jih veliko omenjali. Pri štacijskih mašah v Rimu je bila v 7. stoletju ustaljena navada, da je tik pred obhajilom stopil pred papeža nomenklator v spremstvu dveh uradnikov kurije in papež jim je narekoval imena tistih, ki jih je povabil k mizi. Ko so bila imena razglašena, so prinesli k papeževemu sedežu pateno z zakramentom, da se je sam obhajal. Potek maše so zelo prekinjale tudi mašnikove privatne molitve, ki jih je vpletal med mašo. Molil jih je potihoma, sam zase. Med njimi so najbolj znane apologije. To je bila mašnikova osebna izpoved, priznanje grešnosti in nevrednosti s katero se je vezala prošnja po božjem usmiljenju. Take obtožbe je mašnik obujal, ko je prestopil cerkveni prag, po poljubu oltarja, med slavo in branjem vmesnih spevov itd.

Ugovor, da so oznanila preveč osebna zadeva in zadeva župnije, ne pa liturgično dejanje, se razblini ob Pavlovih listih. Osebni moment ima že v apostolskih časih mesto v bogoslužju. Kakšno? Apostol Pavel je pisal različnim cer-

kvenim občinam pisma, na koncu katerih omenja številne osebne zadeve in sporoča pozdrave znanim osebam. Na koncu lista Rimlj piše o nameravanem potovanju v Španijo (15, 24), obljublja pomoč svetim v Jeruzalemu (15, 27). „Dolžni smo tudi v telesnem oziru postreči“ (Rimlj 15, 28). Ali naj bo zato duhovnikova prošnja pri oznanilih za reveže, misijone, neumestna? Rimljanom se priporoča v molitev (15, 30). Ali naj bo župnikovo vabilo k molitvi za duhovniške poklice, novomašnike, stanovitnost duhovnikov, neumestno zato, ker ni liturgično? Pri prošnjah za vse potrebe res molimo za te namene, toda za namene je treba najprej zvedeti. V pridigo se ne more vedno vse vključiti, potrebna so oznanila. Oznanila so poziv k molitvi, zato morajo biti pred prošnjami za vse potrebe, ne pa na koncu maše. Proti koncu ima Pavlovo pismo še bolj osebni značaj. Rimljanom priporoča sestro Febo, ki je strežnica cerkve v Kenhrejah (16, 1), naroča pozdrave za Prisko in Akvila, Andronika in Junija, Urbana in Stahija... Kakor list Rimlj, tako zaključuje Pavel tudi druga pisma z naštevanjem osebnih pozdravov (Kol 4, 10—18; Flp 4, 22, 2 Tim 4, 19—21 itd.). Pavlova pisma so brali pri bogoslužju kot razodeto božjo besedo, kar sam ukazuje: „Rotim vas pri Gospodu, da preberete to pismo vsem svetim“ (1 Tes 5, 27) in to ne samo v enem kraju, ampak „ko preberete pismo pri vas, poskrbite, da se prebere tudi v laodicejski cerkvi; in pismo iz Laodiceje tudi vi preberite!“ (Kol 4, 16). Pavlova pisma beremo pri bogoslužju tudi mi, pa se nad njegovimi osebnimi pozdravi ne spotikamo. Nihče si ne drzne reči, da ne sodijo v liturgijo! Kadar smo zbrani okoli oltarja kot ena družina, kot občestvo vernih, vstajajo z nami določeni problemi. Zanje imamo pravico vedeti. Apostol Pavel jih je razkrival v pismih. Njegova naročila se z branjem beril v Cerkvi ponavljajo. Kakor so Pavlova naročila rastla iz verskih potreb, tako rasto tudi naša, saj smo tudi mi zbor vernih.

Umestnost, oznanil med mašo posredno potrjuje tudi obnovljeno bogoslužje. Cerkev je obnovila staro občestveno molitev z namenom, da bi pri maši vsi „prosili za sveto Cerkev, za oblastnike, za vse, ki jih tarejo različne stiske, in za vse ljudi ter za zveličanje vsega sveta“ (Cl. 53). Čeprav še niso predpisani obrazci posameznih prošenj, že vemo zakaj bomo prosili. Za potrebe vesoljne Cerkve in cerkve v malem, župnije. V sedanji shemi je tudi prošnja za tiste, „ki so ta teden v naših družinah umrli in za vse verne mrtve“. Ali ne bo šlo bolj od srca „prosimo te sliši

nas!“, če bomo poprej v oznanilih zvedeli za koga naj molimo. Ta ali oni, ki je bil pred kratkim še med nami, je zdaj že v večnosti. Zanj prosimo, ker se čutimo pri maši ena družina.

Iz narave oznanil sledi, da le spadajo k maši; seveda ne smejo biti pred pridigo, ampak po njej. Ko smo se pri poslušanju božje besede ponovno prepričali o božjem usmiljenju, smemo pogledati vase in se kot družina pomeniti o svojih zadevah, nato pa v občestveni molitvi za svoje potrebe tudi moliti. Oznanila zgubijo svoj pomen, če so na koncu maše. S tem je morda zadoščeno ozkemu gledanju, naj nič ne prekinja mašnega obreda, nismo jih pa mogli pastoralno izrabiti. Oznanila po maši so nekak prisiljen dodatek maši. Potem ko smo vernike odslovili „pojdite v miru!“ (tako se sedaj maša konča, ko ni več zadnjega evangelija, blagoslova z Najvsetejšim in Leonovih molitev), prekličemo svojo besedo in „tacite“ rečemo: počakajte, še nekaj vam moramo povedati, ko začnemo oznanjati. To neskladje pride še bolj do izraza pri petih mašah. Takrat odmeva po cerkvi „Bogu hvala“, nato pa v navadnem pripovednem tonu nadaljujemo: na oklicih sta . . . ali napovedujemo vsebino praznika, ko je slovesnost že mimo. Z liturgičnega in pastoralnega vidika je mnogo bolj modro imeti oznanila na začetku maše. Takrat je pametno napovedati liturgični značaj nedelje oziroma praznika, da ljudi vzbudimo k sodelovanju. Oznanila pred mašo lepo vpeljujejo vernike v liturgijo, zgrešena so le, če ljudje ne prihajajo točno v cerkev in jih zato ne slišijo. Pred pridigo niso dovoljena, ker motijo skladje med evangelijem in pridigo, pač pa so pastoralno zelo umestna po pridigi. Takrat jih vsi slišijo in tudi liturgično niso navzkrižna, ker jih poslušamo šele na koncu bogoslužja božje besede. Najprej poslušamo božjo besedo v berilu, evangeliju in homiliji, nato pa človeško pri oznanilih. Takšna praksa je utemeljena v listih apostola Pavla, posredno pa jo priznava tudi Cerkev, ko obnavlja občestveno molitev.

Dr. Francè ROZMAN

Početak crkvene godine je prigoda da započnemo novim žarom provoditi odredbe o liturgijskoj obnovi.